

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Šelenburgova ul. 6/II.

DELAVEC

GLASILO GLAVNEGA RADNIČKEGA SAVEZA JUGOSLAVIJE.

Izhaja 1. in 15. dne v mesecu.

Stane posamezna številka
Din 2.—, mesečno Din 4.—, celoletno Din 48.— Za članstvo izvod po 1-10 Din.

Oglasi po ceniku.

Dopisi morajo biti frankirani in podpisani ter opremljeni z štampiljko dotične organizacije.

Rokopisi se ne vračajo. Reklamacije so poštne proste.

Majske proslave.

Letošnje majske proslave so se vršile v razmerah, ki nas spominjajo v marsičem na ono dobo, ko se je na poziv novo združene internacionale majskega praznika prvič slavil. Tudi takrat so bile delavske razredne organizacije razbite in razdrobljene. Tudi takrat je ječalo delavstvo pod izjemnimi zakoni, reakcija pa je slavila prave trijumfe. Pod vtisom vsega tega so se razvile takratne majske proslave v manifestacije delavske solidarnosti, v glasen izraz vroče želje delavstva, da se združi vse, kar je med delavstvom razredno zavednega. Tako je bilo pred 35. leti.

Po 35. letih pa se zgodovina ponavlja. Tudi danes triumfira reakcija. Vrste razrednih borcev so razbite, a ne klonejo. One se zbirajo in pripravljajo nove zmage . . .

Letošnje majske proslave so se vršile malone v celi državi enotno in so bile predvsem izraz želje delavstva, da se postavi proti sili reakcije, silo združenih delavskih organizacij. Ne bomo na široko opisovali posameznih majskega praznika. V splošnem so bile te proslave na zunaj skromnejše, nego v prejšnjih letih. Na znotraj pa so bile silnejše in so zapustile globoke sledove. V mestih in industrijskih krajih so bile slavnosti tudi na zunaj lepe. To velja posebno za naše rudarske revirje. Tu žive generacije, ki so vzrasle v marksizmu.

V Mežiški dolini, kamor razkoli niso nikdar prav segli, se je to iz majskega praznika vedno videlo. V Zagorju, Hrastniku, na Jesenicah in tudi v Trbovljah pa že od leta 1919 in 1920 ni bilo tako lepих slavnosti, kakor letos. Seveda so se v enem oziru letošnje proslave razlikovale od takratnih. Takrat je bilo delavstvo na vrhuncu svoje politične moči. Majske manifestacije so izgledale kot triumfalna slavja. Letos pa so zaprli za 1. maj celo vrsto naših sodrugov in sodružic, prepovedali so obhode, v Trbovljah pa je šlo orožništvo celo tako daleč, da je prepovedalo rdeče kokarde. Pa nič zato. Tem trdnejša je bila odločnost delavstva, da se morajo te razmere iz temelja spremeniti.

Tudi v Ljubljani je bila majska proslava skupna. Govorila sta ss. Stukelj in R. Golouh. Maribor je slavil svoj delavski praznik na način, kakor je mogoče to le v krajih, ki so ostali enotni.

V Zagrebu je bila vsaka majska proslava prepovedana. V Beogradu — v središču države — pa je bila lepa skupna proslava, kar bo pozdravilo delavstvo cele države kot mnogo obetajoč predznak za konsolidacijo delavskega pokreta.

Nad 3000 ljudi se je zbralo tam na majske manifestacije v veliki dvorani socialističnega doma. Manifestacijskemu zborovanju sta predsedovala sodruga Luka Pavičević (tajnik GRSJ) in Manojlovič (od neodvisne kovinarske zveze). Govorili pa so sodrug Dr. Živko Topalović, Laza Stefanović in za tipografe s. Marjanović.

V Nišu je govoril na lepo obiskani majske proslavi s. Belič iz Beograda. Tudi v Sarajevu je bila lepa skupna majska proslava. Iz nešteti krajev došle brzojavke pričajo, da se je vršilo majskega praznika tudi po manjših krajih v istem duhu kot v glavnih središčih.

Tisti, ki so ta razvoj pripravljali, imajo zagnati lep uspeh.

Veseli nas zlasti, da so majske slavnosti povsod tako potekle, kakor so bile zamišljene. Vendar — par stvari je bilo, ki delavski stvari niso koristile. Mislimo, da bi ne bilo koristno, ako bi to zamolčali.

Ponekod so delili majske letake, ki pozivljajo proletarsko mladino, naj se formira v borbene čete in naj gre na ulice — razbijati Jugoslavijo. Pa to bi bila koncem koncev stvar tistih, ki so ta letak izdelali. Mi bi tega ne omenjali, ako bi letak ne govoril tudi — o strokovnih organizacijah.

Glede zedinjenja strokovnih organizacij stoji v teh letakih doslovno:

Naša parola je: Zedinjenje strokovnih organizacij, — ne radi edinstva, temveč radi razrednega boja. Zedinjene strokovne organizacije morajo podpirati borbo proti srbski hegemoniji in — za razbitje Jugoslavije! —

Z ozirom na to, da se v teh letakih o zedinjenih strokovnih organizacijah tako govori, moramo najodločnejše zavrniti, da bi se podtikali združenim strokovnim organizacijam taki nameni. To pa zato, ker je tako otročje fraziranje o revoluciji daleč od tega, da bi vrglo pri nas meščansko vladavino. Ono ima samo ta učinek, da daje reakciji povod za napade na delavske pravice. V danem položaju pa je bilo tako fraziranje naravnost zločin. Mi si sploh ne moremo misliti, da bi izdajale take lepake res de-

lavske organizacije. Saj prihajajo tako, kakor da bi bili od policije naročeni. S temi letaki bo policija lahko opravičevala svoja nasilja. Ona je prav takih letakov potrebovala.

V Trbovljah ima policija navado, da zapre pred vsako delavsko slavnostjo naše najdelavnejše sodruge. To so tudi za letošnji 1. maj storili. Baje zato, ker so nabirali ti sodrugi za Rdečo pomoč. (Če pomislimo, da je bila takrat, ko so to baje storili, v Trbovljah cela vrsta rudarjev radi konfliktov z Orjuno preganjanih, je jasno, da v tem ni prav nič čudnega. Preganjani sodrugi so hoteli samo pomagati svojim prijateljem, ki jih je spravila Orjuna z nečutenim izzivanjem v zapore. Nikomur pa niso mogle prihajati niti v sanjah na misel take parole, kakor so zapisane na tem letaku.)

Pri tem se najdejo ljudje, ki delijo take letake, ki dajejo nasilju znak upravičenosti in ki podtikajo še našim zedinjenim strokovnim organizacijam namene, ki jih nimajo in ne morejo imeti.

Te letake je imela policija na 1. maja že v rokah. Z njimi je utemeljevala zapiranje nedolžnih ljudi, prepovedovanje majskega obhoda, trganje rdečih kokard . . . Trboveljskim močotcem pa se je srce smejalo, saj jim daje to nado, da bo stala vsa sila države tudi v bodoče na njeni strani, kadar se bo borila proti delavstvu in njegovim organizacijam.

Mi tega ne moremo zamolčati, ker želimo, da bo naše edinstvo edinstvo za nove zmage, ne edinstvo za nove in še hujše poraze.

Parola strokovnih organizacij je borba za boljši kos kruha, za več pravic, za pravičnejši družabni red. O strokovnih organizacijah more govoriti le naiven otročar ali ciničen provokater tako, kakor da bi bile to formacije, ki so namenjene za borbo proti številčno močnejšemu, discipliniranemu in oboroženemu vojaštvu.

Takim otročajem ali provokaterjem bo povedalo naše delavstvo brez razlike orientacije svoje mnenje. Bivše neodvisno delavstvo, kojega zaupniki pod tem največ trpe, pa v prvi vrsti.

Vajeniška razstava in vajeniško vprašanje.

Pred nekaj tedni je bila v Ljubljani lepa razstava vajeniških del iz vse Slovenije. Meščansko časopisje je ob tej priliki pelo slavo napredku v obrti Slovenije, kar deloma odgovarja resnici in brez ugovora tudi mi odobravamo stremljenje po tehnični in strokovni izobrazbi obrtnega in industrijskega naraščaja ter pozdravljamo prirejanje razstav, ki zbujajo čut hrepenenja po napredku in samozavest v mladih ljudeh.

Naša naloga pa je, da se ob tej priliki ozremo še na druge strani vajeniškega vprašanja, ki segajo enako globoko v bodočnost mladega vajenca, kakor strokovna izobrazba in dovršenost v njegovi obrti oziroma stroki.

Če se spomnimo, koliko vajeniškega trpljenja, koliko psov, morda klofut, kletvic in stradanja so prestali mladi delavci ob izdelovanju vzornih izdelkov za razstavo, tedaj se nam vsili vprašanje: kaj je še potrebno dati mlademu človeku poleg strokovne izurjenosti, da bo mogel in se naučil tudi uživati sad svojega dela kot delavec.

Vajeniško vprašanje je del vprašanja delavskega razreda in njegovih strokovnih organizacij; je mednarodno vprašanje, je pa tudi obenem socialno vprašanje bodočih naših tovarišev, torej s tem tudi naše in vprašanje celega delavskega razreda sploh. Zaradi tega ima delavski razred največji interes na tem, kako se vajenci strokovno izobrazujejo, kako se z njimi ravna, kako se jih duševno izobrazuje, kako se v njih zbuja in vzgaja zmožnost za življenski boj in ne manj s stališča delavstva razredna zavest in razredni ponos. Vajen faktor v vajeniškem vprašanju je torej inteligentna in ljubeznjiva, odkrito kolegijalna vzgoja od strani vajeniških sodelavcev, pomočnikov.

Ob vstopu v uk izročje starši ali varuhi vajenca ali vajenka mojstru, oziroma tovarnaju, v nekako očetovsko skrb; vajenca se pa smatra marsikje le kot nepotrebno zlo, drugje zopet kot brezplačno delovno silo v svrhu izkoriščanja za poklicne in nepoklicne posle, ki često nimajo s strokovno izobrazbo prav nikakršnega stika.

Zahteve, ki jih mora delavstvo v vajeniškem vprašanju danes z vsem povdankom naglašati, so v glavnem naslednje:

1. delodajalcem naj se odvzame očetovska skrb nad vajenci, ki s j laste in jo izrabljajo v svoje sebične namene;

2. službeno razmerje med mojstrom in vajencem je delovno; zato naj vajenec med učno dobo dobiva plačo ter druge ugodnosti, dopust itd.;

3. državna uprava doslej zanemarja vajeniško vprašanje ter jo je pozvati, da izvede potrebne mere v varstvo vajencev, in sicer:

- uvede naj se po vseh večjih krajih obvezni obrtno-nadaljevalni šolski pouk,
- ustanove naj se vzorne učne delavnice,
- izpremene naj se pomanjkljive in neodgovarjajoče tozadevne določbe obrtnega zakona,
- uvede naj se obvezno nadziranje vajeniških razmer z ozirom na vzgojo, delovne pogoje ter zdravstveno stanje;

4. strokovne organizacije, oziroma organizirani proletarijat naj neguje po vzgojnih načelih ter vzgaja vajeniški naraščaj za socialni boj, ki ga je rezredni proletarijat prisiljen voditi.

Če preomotivamo vajeniško vprašanje z vseh teh vidikov, nam je jasno, da je to eminentno socialno vprašanje za vajence in za delavski razred sploh. Jasno je pa tudi, da se inteligenca in izobrazba v mlada srca ne vceplja s surovostjo, s pretepanjem in psovanjem, marveč le z ljubeznjivo kolegijalnostjo v delavnici in zunaj nje.

Delavnica je seveda namenjena v prvi vrsti strokovni izobrazbi in izvežbanosti, ki pa se ne vrši danes povsod ali celo malokje s potrebnimi vzgojnimi metodami. Enako važna je pa tudi naloga organiziranega delavstva, da poskrbi za primerno vzgojo vajencev zunaj delavnice.

Pri vzgoji vajeniškega naraščaja mora biti organizirani delavec zlasti na dva momenta pozoren. Prvič, da je vajenec mlad delavec, ki hrepeni po življenju in družabnosti, in drugič, da mladina, ki se vzgoji v tej dobi s pametno vzgojo v značaje ter se ji vcepi spoznanje in prepričanje, da pripada delavskemu razredu, ne bo nikdar dostopna demagoškim frazam buržuazije in ne korupciji.

Okoli in okoli lahko opazujemo, da kapitalistične stranke snujejo najrazličnejša društva, bodisi sportna, kulturna, nacionalistična itd. ter zavajajo potom teh mladino na pota, kjer podlegajo meščanskim frazam in kapitalistični ideologiji ter poveličujejo navidezno moč buržuazije. To se godi precej zaradi tega, ker delavske organizacije same še niso s primerno vzgojno metodo skušale pridobiti to mladino zadostno zase.

Tudi mi imamo strokovne in izobraževalne organizacije. Ako hočemo pridobiti delavski naraščaj, ki po vseh moralnih zakonih spada v naše vrste, je treba predvsem solidarnega sodelovanja strokovnih in kulturnih organizacij. Dalje je potrebno, da te organizacije sporazumno ustanove program vzgojnega dela med vajenci po modernih vzgojnih metodah ter slednjič, da sporazumno poskrbe za družabno življenje te mladine z raznimi prireditvami izobraževalne, zabavne, razvedrilne in športne tendence. Mladina, ki pride iz šole v delavnico, je prepojena z meščansko ideologijo. Večinoma niti pojma nima, da je na svetu razred delavcev. Zaradi tega tudi ne zadošča, če se mu reče: bodi razredno zavedni delavec, marveč je treba to zavest in spoznanje vcepljati v mlada srca polagama in v prikupni obliki, ki bistri um, zbuja interes delavca in navdušuje za razredni boj. To delo je pa — če izvajati le ob iskrenosti za stvar po načelih — derne vzgoje, ki je eno najtežavnejših vprašanj. Vzgoja mora biti sistematična, od stopnje do stopnje in temeljita.

Ni še zamujenega ničesar. Pobaviti se s temi dalekosežnimi vprašanji je pa zadnji čas. Predvsem je potreba dogovor med obstoječimi prizadetimi organizacijami glede načrta in sporazumnega nastopanja, ugotovitev smernic ter potem enako solidarno delo za izvedbo misije, ki jo ima delavski pokret v tem vprašanju.

Z združenimi močmi bodo naše organizacije žele v najkrajšem času lepe uspehe — vse le v interesu socialnega položaja delavstva. In dobro vzgojena nadebna delavska mladina bo tako solidarno delo pozdravila, se vnela zanj ter zavzela v bodočnosti častno mesto ob krilu delavskega pokreta kot bodoči bojevnik za delavske pravice.

Zavarovanje rudarjev.

V času, ko se borimo za izboljšanje rudarskega zavarovanja, bo koristno primerjati, kako so zavarovani rudarji zoper bolezni, nezgode in starost po drugih državah in kako pri nas. To tembolj, ker nalaga zadnji mednarodni rudarski kongres vsem strokovnim organizacijam rudarjev, naj se bore za izenačenje in reciprociteto rudarskega zavarovanja.